

1.2. Процесуальні особливості розгляду сімейних справ

**Види
провадження**

позовне провадження
(загальне або спрощене)

окреме провадження
(відсутній спір про право)

наказне провадження

Вимоги, за якими може бути виданий судовий наказ

$1/4$

$1/3$

$1/2$

але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину

50%

прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку

**п.4,5 ч.1
ст.161
ЦПК**

вимога не пов'язана із встановленням чи оспоруванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб

Той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей – однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку (доходу) платника аліментів, але **не більше десяти прожиткових мінімумів** на дитину відповідного віку на кожну дитину.

**Ч.5 ст.
183 СК**

Той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів **у розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму** для дитини відповідного віку.

**Ч.4 ст.
184 СК**

Особа має право звернутися до суду з вимогами, визначеними у частині першій цієї статті, в

наказному

спрощеному

на свій вибір

**Ч.2 ст. 161
ЦПК**

Боржник має право протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення копії судового наказу та доданих до неї документів подати заяву про його скасування до суду, який його видав, крім випадків видачі судового наказу відповідно до пунктів 4, 5 частини першої статті 161 цього Кодексу.

**ст.170
ЦПК**

У разі видачі судового наказу відповідно до пункту 4 частини першої статті 161 цього Кодексу боржник має право звернутися до суду з позовом про зменшення розміру аліментів.

У разі видачі судового наказу відповідно до пунктів 4 і 5 частини першої статті 161 цього Кодексу, судовий наказ може бути переглянуто за нововиявленими обставинами у порядку, встановленому главою 3 розділу V цього Кодексу.

Підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є:

- істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;
- встановлений вироком або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, факт надання завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що призвели до ухвалення незаконного рішення у даній справі;
- скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду.

**ч.2 ст.423
ЦПК**

Умови для визначення відповідної обставини нововиявленою

- вона існувала на час розгляду справи;
- ця обставина не могла бути відома заявникові на час розгляду справи;
- вона входить до предмета доказування у справі та може вплинути на висновки суду про права та обов'язки учасників справи.

Суд вирішує питання про поворот виконання, якщо за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами він:

- закриває провадження у справі
- залишає позов без розгляду
- відмовляє в позові повністю
- задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі

**Ч.3 ст.444
ЦПК**

У справах про стягнення
аліментів

**поворот виконання не
допускається**

**Ч.2 ст.445
ЦПК**

незалежно від того, у якому
порядку ухвалено рішення,
за винятком випадків, коли
рішення було обґрунтоване
на підроблених документах
або на завідомо неправдивих
відомостях позивача

Справа № 359/3012/18 рішення ВС від 19.11.2018

- факт спільного проживання боржника зі стягувачем та їх дітьми на час подання заяви про видачу судового наказу про стягнення аліментів
- факт утримання боржником сім'ї, у тому числі й доньки
- місце проживання дітей з одним із подружжя не визначено

в розумінні положень пункту 1 частини
другої статті 423 ЦПК України
не є нововиявленими обставинами

Справа № 264/1739/18 рішення ВС від 18.12.2018

- факт перебування сторін у шлюбі
- добровільне надання батьком допомоги та утримання дітей за його рахунок
- перешкоджання дружиною у здійсненні ним батьківського обов'язку
- наявність невирішеного спору між сторонами щодо місця проживання дітей та участі батьків у їх вихованні

**не є нововиявленими обставинами
в розумінні положень пункту 1 частини
другої статті 423 ЦПК України**

Сімейні справи, які розглядаються в окремому провадженні

Заяви про
встановлення
батьківства
(материнства)

Заява про
встановлення
факту проживання
однією сім'єю
чоловіка та жінки
без шлюбу

Заява про
усиновлення

Заяви про
встановлення
факту розірвання,
реєстрації шлюбу

Заяви про надання
права на шлюб

Заява про
встановлення
режиму окремого
проживання

Постанова ВС від 31.10.2018 року
у справі № № 569/4035/17

**ЦПК України не містить обмежень щодо
розгляду справ окремого провадження у
порядку спрощеного позовного
провадження,**

а тому за відсутності клопотання учасників справи про розгляд справи у судовому засіданні з повідомленням сторін, суд апеляційної інстанції, призначивши справу до розгляду в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін, діяв у межах наданих йому цивільним процесуальним законом повноважень.

```
graph TD; A[Позовне провадження] --> B[Загальне]; A --> C[Спрощене];
```

Позовне
провадження

Загальне

Спрощене

Порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для

скасування судового рішення суду першої інстанції та

ухвалення нового судового рішення,

якщо суд розглянув в порядку спрощеного позовного провадження справу, що підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

**П.7 Ч.3
ст.376
ЦПК**

В порядку спрощеного позовного провадження НЕ можуть бути розглянуті справи у спорах:

- що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів
- поділ майна подружжя, якщо ціна позову не перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб
- справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд

**Ч.4 ст.274
ЦПК**

У справах про стягнення аліментів

Ч.11 ст. 128 ЦПК

Відповідач, третя особа, свідок, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, а також заінтересована особа у справах про видачу обмежувального припису викликаються до суду через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України

ст. 132 ЦПК

Якщо місце перебування відповідача в справах за позовами про стягнення аліментів або про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, невідоме, суд ухвалою оголошує його розшук.

Підсудність справ позовного провадження

за
місцезнаходженням
відповідача

за вибором
позивача

виключна
підсудність

за клопотанням
позивача ухвалою
Верховного Суду

Підсудність справ за вибором позивача

Зміни
2017
року

Зміни
2018
року

Позовна заява повинна містити зазначення
ціни позову,
якщо позов підлягає грошовій оцінці
(п.3 ч.3 ст.175 ЦПК)

**у позовах про стягнення
аліментів**

сукупністю всіх виплат, але
не більше ніж за шість
місяців

п.3 ч.1 ст.176 ЦПК

**у позовах про визнання
права власності на майно
або його витребування**

вартістю майна

п.2 ч.1 ст.176 ЦПК

у позовах, що складаються з кількох самотійних
вимог, - загальною сумою всіх вимог
(п.10 ч.1 ст.176 ЦПК)

Якщо визначена позивачем
ціна позову вочевидь не
відповідає дійсній вартості
спірного майна або на момент
пред'явлення позову
встановити точну його ціну
неможливо, розмір судового
збору попередньо визначає
суд з наступним стягненням
недоплаченого або з
поверненням переплаченого
судового збору відповідно до
ціни позову, встановленої
судом при вирішенні справи.

**Ч.2 ст.176
ЦПК**

Ухвала ВС від 05.11.2018 року у справі № 392/501/17

З оскаржуваної постанови апеляційного суду убачається, що позивач звернувся до суду першої інстанції у 2017 році з позовом про визнання права на земельну частку (пай) площею 7,40 га, яка розташована у Кіровоградській області.

Відповідно до Нормативно-грошової оцінки ріллі та перелогів в Україні вартість 1 га землі у Кіровоградській області станом на 01 січня 2017 року становить 32 096,51 грн. Отже ціна позову у вказаній справі становить 237 514,17 грн (7,40 га*32 096,51 грн).

Ухвала ВС України від 22.12.2010 року у справі № 6-57167св10

Апеляційний суд на зазначене положення закону та обставини справи уваги не звернув та помилково вважав, що залишення позовної заяви без розгляду без попереднього вирішення клопотання про неможливість встановлення точної ціни позову та відстрочення сплати судового збору ґрунтується на вимогах закону.

Ухвала ВССУ від 08.02.2012 року у справі № 6-42141св11

у випадку, якщо він не згодний із розміром сплаченого апелянтом судового збору, повинен попередньо самотійно визначити його розмір та при залишенні скарги без руху, вказати його розмір в ухвалі, а не зобов'язувати скаржника надати довідку про вартість майна, станом на дату подання скарги.

Особливості сплати судового збору

Звільняються

позивачі - у справах про стягнення аліментів, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів чи зміну способу їх стягнення

Розмежування цивільної та адміністративної юрисдикцій

Рішення державних адміністрацій районів, районних державних адміністрацій у місті Києві та Севастополі, виконавчих комітетів районних у містах, сільських, селищних рад про встановлення опіки та піклування над дітьми є спорами про захист прав і інтересів і відповідно до статті 15 ЦПК розглядаються в порядку цивільного судочинства.

Постанова ВП ВС від 29.08.2018 року у справі № 203/4901/16-ц

Рішення про неможливість передання дитини для подальшого виховання батьку (матері) та втрати дитиною правового статусу позбавленої батьківського піклування, хоч і прийняте суб'єктом владних повноважень, є спрямованим на реалізацію приписів сімейного законодавства та впливає, насамперед, на особисті немайнові права батька (матері) дитини відповідно.

Постанова ВП ВС від 04.07.2018 року у справі № 496/4271/16-а

Висновок та рішення складені відповідним органом опіки та піклування (про доцільність позбавлення батьківських прав) на реалізацію саме положень СК України для вирішення питання судом щодо позбавлення батьківських прав, а тому у даному випадку орган опіки та піклування Виконкому сільради діяв не як суб'єкт владних повноважень.

Постанова ВП ВС від 04.07.2018 року у справі № 496/4271/16-а

Правовий аналіз пунктів 1-4 частини четвертої [статті 50 КАС](#) свідчить про те, що з наведених у цих пунктах підстав громадяни, іноземці чи особи без громадянства, їх об'єднання, юридичні особи, які не є суб'єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень лише у випадках превентивного (попереднього) судового контролю за рішеннями, діями органів влади, які при реалізації своїх владних управлінських повноважень можуть порушити права чи свободи фізичних чи юридичних осіб.

Отже, спір про стягнення зазначених сум (наданої відповідно до т.181 СК тимчасової державної допомоги внаслідок ухилення від сплати аліментів на дитину) не є публічно-правовим, оскільки виник за участю суб'єкта владних повноважень, який у спірних правовідносинах не здійснює владні управлінські функції.

Постанова ВП ВС від 29.08.2018 року у справі № 463/624/14-а

Зі змісту позовних вимог убачається, що предметом перевірки у цій справі (розпорядження виконкому «Про дозвіл подружжю на укладення договору застави квартири, де зареєстровані малолітні» відповідно до ст.177 СК) є виключно дотримання органом місцевого самоврядування під час виконання покладених на нього законом публічно-владних управлінських функцій із захисту прав та інтересів дітей під час вчинення правочинів щодо нерухомого майна та по здійсненню контролю за дотриманням батьками житлових прав і охоронюваних законом інтересів дітей встановленого законом порядку прийняття рішень щодо надання дозволу на укладення правочину стосовно нерухомого майна, зокрема, правомірність вирішення такого питання на підставі звернення осіб, які не є батьками неповнолітніх, дотримання процедури проходження документів.

Підготовче засідання **не**
проводиться в

Наказному
провадженні

Окремому
провадженні

Спрощеному
провадженні

Провадження у справі до судового розгляду... є самостійним і важливим та створює необхідні умови для правильного і своєчасного вирішення справи, ухвалення законного й обґрунтованого судового рішення

Постанова Пленуму ВС України 12.06.2009 N 5 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду»

Орган опіки та піклування як спеціальний учасник сімейних спорів

Обов'язкова участь у спрах щодо:

участі одного з батьків у вихованні дитини

визначення місця проживання дитини

виселення дитини

зняття дитини з реєстрації місця проживання

визнання дитини такою, що втратила право користування житловим приміщенням

позбавлення та поновлення батьківських прав

побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав

відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду

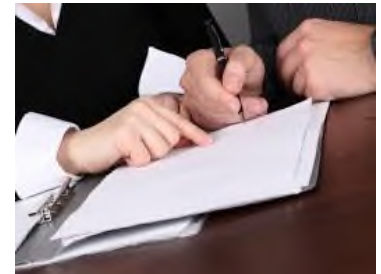
управління батьками майном дитини

скасування усиновлення та визнання його недійсним

**Зміни
2017
року**

Письмовий висновок щодо розв'язання спору органу опіки та піклування

Орган опіки та піклування подає суду **ПИСЬМОВИЙ ВИСНОВОК** щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних у результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи.

ст.19 СК

Суд може **не погодитися з висновком** органу опіки та піклування, якщо він є недостатньо обґрунтованим, суперечить інтересам дитини.

Орган опіки та піклування може брати участь у розгляді справи в двох формах:

1) самотійне звернення із заявою про захист прав, свобод та інтересів інших осіб

(наприклад, ст. 42, 165, 240 СК України, ч.1 ст.56 ЦПК)

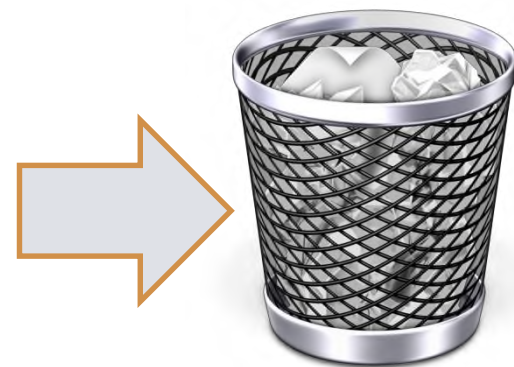
2) залучається до участі у справі для подання висновків на виконання своїх повноважень

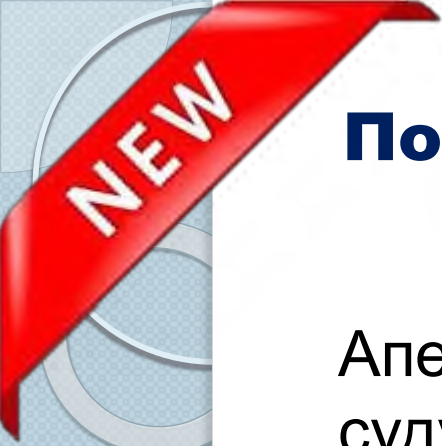
(ч.5 ст.19 СК, ч.6 ст.56 ЦПК)

Порівняння ст.146 ЦПК в попередній редакції і ст.109 ЦПК в новій редакції

У разі ухилення особи, яка бере участь у справі, від подання експертам необхідних матеріалів, документів або від іншої участі в експертизі, якщо без цього провести експертизу неможливо, суд залежно від того, хто із цих осіб ухиляється, а також яке для них ця експертиза має значення, може визнати факт, для з'ясування якого експертиза була призначена, або відмовити у його визнанні.

У разі ухилення відповідача від проведення судово-біологічної (судово-генетичної) експертизи у справах про визнання батьківства, материнства суд має право постановити ухвалу про примусовий привід на проведення такої експертизи.

NEW

Постанова ВС у справі № 750/8676/15-ц від 08.02.2018 року

Апеляційний суд, залишаючи без змін рішення суду першої інстанції і погоджуючись з його висновком в частині визнання батьківства ОСОБА_4 відносно дитини - ОСОБА_5, виходив із того, що ухилення відповідача від проведення судово-генетичної експертизи дає суду підстави встановити факт наявності кровного споріднення між відповідачем і дитиною - ОСОБА_5. При цьому судом апеляційної інстанції залишено поза увагою вимоги частини другої ст.146 ЦПК, у редакції, яка була чинною на момент розгляду справи.

Дякую за увагу

